

05.01.2024

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-
keskus
Laine Leila
PL 36
00521 Helsinki

**Helsingin kaupunginmuseon – Keski-Uudenmaan alueellisen vas-
tuuseumuseon lausunto Helsingin Länsisataman laajennus ja satama-
tunneli, ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta**

HEL 2023-014380 T 11 01 05

Hankkeessa Länsisataman nykyistä laiturirakennetta laajennetaan ja eteläkärkeen rakennetaan uusi kenttäalue. Hankkeeseen sisältyy myös satamatunnelin rakentaminen Länsisatamasta Länsiväylälle. Hankkeen tavoitteena on, että Tallinnan ja Helsingin välinen matkustajaliikenne keskitetään Länsisatamaan.

Hankkeen vaihtoehdot:

VE0 (0-vaihtoehto): Hankkeen toteuttamatta jättäminen.

VEA: Länsisataman kapasiteetin kasvattaminen laiturirakenteiden muutoksien avulla, joihin kuuluvat yhden laiturin peruskorjaus ja kolmen satamalaiturin muutostyöt ja eteläisen kenttäalueen laajennus. Sataman laajennuksen toimenpiteet ovat kaikissa hankevaihtoehdoissa samat.

Satamatunnelin toinen suuaukko sijoittuu kaikissa hankevaihtoehdoissa Länsiterminaali T1:n kohdalle satama-alueelle. Satamatunnelin maanpäällinen poistoilmarakenne voi sijoittua satama-alueen ulkopuolelle. Satamatunnelin läntinen suuaukko sijoittuu vaihtoehdossa VEA Ilmarisen talon (Porkkalankatu 1) pohjoispuolelle sijoittuen Lapinlahden puiston eteläreunaan. Satamatunnelin maanpäällinen poistoilmarakenne Salmisaaren päässä sijoittuu Lapinlahden puiston reunaan.

Satamatunnelin maanalaisen osuuden linjaus poikkeaa kaikkien hankevaihtoehtojen välillä. Tunnelilinjaus VEA kulkee Hietalahden kautta aina Mechelininkadun itäpuolelle ja ortodoksisen hautausmaan alitse kohti Länsiväylää. Tekninen pysty-yhteys on suunniteltu sijoittuvan Köydenpunojanpuiston kohdalle.

05.01.2024

Tunnelin läntisen suuaukon läheisyydessä sijaitseva rantaraitti joudutaan linjaamaan uudelleen Lapinlahden puiston alueella. Alustava linjaus on suunniteltu kulkemaan pääasiassa tällä hetkellä maanpinnalla kulkevan kaukolämpöputkiparin linjauksen mukaisesti. Samalla kaukolämpöputket siirretään maan alle.

VEA mukaisen tunnelilinjauksen tunneliputkien kokonaispituudet, avokaukalo-osuudet mukaan luettuna, on noin 2 200 metriä. VEA vaihtoehdossa molemmat tunnelisuunnat kulkevat yhteisissä avokaukaloissa ja betonitunneleissa Länsisataman päässä sekä Salmisaaren päässä. Avokaukaloiden ja betonitunneliosuuksien leveys on noin 21 metriä. Kalliotunnelit ovat toisistaan erilliset tunneliputket. Kalliotunneleiden leveys on noin 12 metriä ja korkeus noin 9 metriä.

VEC: Länsisataman kapasiteetin kasvattaminen laiturirakenteiden muutoksien avulla, joihin kuuluvat yhden laiturin peruskorjaus ja kolmen satamalaiturin muutostyöt ja eteläisen kenttäalueen laajennus. Sataman laajennuksen toimenpiteet ovat kaikissa hankevaihtoehdoissa samat.

Satamatunnelin toinen suuaukko sijoittuu kaikissa hankevaihtoehdoissa Länsiterminaali T1:n kohdalle satama-alueelle. Satamatunnelin suuaukkorakenteet sijoittuvat vaihtoehdossa VEC länessä Morsianniemen ja Sulhanen -saaren väliselle alueelle Länsiväylällä. Satamatunnelin poistoilmarakenne Salmisaaren päässä sijoittuu Länsiväylän pohjoispuolelle, Lapinlahden puistoalueen lounaisreunaan.

VEC vaihtoehdossa satamatunnelin linjaus kulkee Hietalahden kautta aina Mechelininkadun itäpuolelle ja ortodoksisen hautausmaan alitse kohti Länsiväylää. Tekninen pysty-yhteys on suunniteltu sijoittuvan Köydenpunojanpuiston kohdalle.

Tunnelilinjauksen toteuttaminen edellyttää noin 14 000 m³ suuruista meritäyttöä Länsiväylän pohjoispuolisen virkistysreitit (Hiililaiturinkuja) uudelleen linjaamiseksi.

Satamatunneli ylittää varmuusvarastona toimivat Helenin öljyluolat. Turvallisuussyistä luolien käyttöä polttoaineen varastoina ei voida jatkaa ja öljyluolat tulee poistaa käytöstä ennen satamatunnelin rakentamista. Vaihtoehdon VEC toteutus edellyttää TUKESin louhintakiellon purkamista Helenin öljyluolien alueella. Kevyelle polttoöljylle tulee rakentaa korvaava varasto ennen nykyisten öljyluolien käytöstä poistoa. Öljyluolien käytöstä poisto edellyttää jatkosuunnittelua ja luvanvaraisen tutkimus- ja kunnostusmenetelmien käyttöä työssä. Hankevaihtoehdon toteuttaminen edellyttää Helenin lauhdevesikanaalin syventämistä satamatunnelien kohdalla Länsiväylän alla.

05.01.2024

VEC mukaisen tunnelilinjauksen tunneliputkien kokonaispituudet, avokaukalo-osuudet mukaan luettuna on noin 2 450 metriä. VEC vaihtoehdossa molemmat tunnelisuunnat kulkevat yhteisessä avokaukalossa ja betonitunnelissa vain Länsisataman päässä. Länsisataman pään avokaukalon ja betonitunnelin leveys on noin 21 metriä. Kalliotunneliosuudet sekä Salmisaaren pään betonitunnelit ja avokaukalot ovat toisistaan erilliset. Kalliotunneleiden leveys on noin 12 metriä ja korkeus noin 9 metriä. Salmisaaren pään avokaukaloiden ja betonitunneleiden leveys on noin 10 metriä. Salmisaaren pään betonitunneleiden korkeus on noin 10 metriä.

VED: Länsisataman kapasiteetin kasvattaminen laiturirakenteiden muutoksien avulla, joihin kuuluvat yhden laiturin peruskorjaus ja kolmen satamalaiturin muutostyöt ja eteläisen kenttäalueen laajennus. Sataman laajennuksen toimenpiteet ovat kaikissa hankevaihtoehdoissa samat.

Satamatunnelin maanpäällinen poistoilmarakenne voi sijoittua satama-alueen ulkopuolelle. Satamatunnelin läntisen suuaukon sijainti on sama vaihtoehdoissa VED ja VEC, mutta poikkeaa vaihtoehdosta VEA. Satamatunnelin suuaukkorakenteet sijoittuvat vaihtoehdossa VED länessä Morsian niemen ja Sulhanen -saaren väliselle alueelle Länsiväylällä. Satamatunnelin Salmisaaren pään poistoilmarakenne sijoittuu Hiililaiturinkujan virkistysreitit ja Länsiväylän kaistojen väliin jäävälle alueelle.

Satamatunnelin maanalaisen osuuden linjaus poikkeaa kaikkien hankevaihtoehtojen välillä. VED mukainen satamatunnelin linjaus sijoittuu Ruoholahteen Mechelininkadun länsipuolelle. Tekninen pysty-yhteys sijoittuu Santakadun itäpäähän katualueelle.

Satamatunneli ylittää varmuusvarastona toimivat Helenin öljyluolat. Turvallisuussyistä luolien käyttöä polttoaineen varastoina ei voida jatkaa ja öljyluolat tulee poistaa käytöstä ennen satamatunnelin rakentamista. Vaihtoehdon VED toteutus edellyttää TUKESin louhintakiellon purkamista Helenin öljyluolien alueella. Kevyelle polttoöljylle tulee rakentaa korvaava varasto ennen nykyisten öljyluolien käytöstä poistoa. Öljyluolien käytöstä poisto edellyttää jatkosuunnittelua ja luvanvarais-ten tutkimus- ja kunnostusmenetelmien käyttöä työssä. Hankevaihtoehdon toteuttaminen edellyttää Helenin lauhdevesikanaalin syventämistä satamatunnelien kohdalla Länsiväylän alla.

Tunnelilinjauksen toteuttaminen edellyttää noin 14 000 m³ suuruista meritäyttöä Länsiväylän pohjoispuolisen virkistysreitit (Hiililaiturinkuja) uudelleen linjaamiseksi.

VED mukaisen tunnelilinjauksen tunneliputkien kokonaispituudet, avokaukalo-osuudet mukaan luettuna on noin 2 106 metriä. Pohjoisen ja

05.01.2024

eteläisen tunnelin pituudet poikkeavat hieman toisistaan. VED vaihtoehdossa molemmat tunnelisuunnat kulkevat yhteisessä avokaukalossa ja betonitunnelissa vain Länsisataman päässä. Länsisataman pään avokaukalon ja betonitunnelin leveys on noin 21 metriä. Kalliotunneliosuudet ja Salmisaaren pään betonitunnelit sekä avokaukalot ovat toisistaan erilliset. Kalliotunneleiden leveys on noin 12 metriä ja korkeus noin 9 metriä. Salmisaaren pään avokaukaloiden ja betonitunneleiden leveys on noin 10 metriä. Salmisaaren pään betonitunneleiden korkeus on noin 10 metriä.

Kaupunginmuseon lausunto:

Kaupunginmuseo arvioi selostusta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

Suunnittelualue sijoittuu pohjoisosaltaan valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen, RKY 2009 -kohdeluettelon Lapinlahden sairaala-alue ja hautausmaat, välittömään läheisyyteen ja osin niiden alueelle. Suunnittelualueen vieressä sijaitsee RKY 2009 -kohdeluetteloon kuuluva Salmisaaren teollisuusalue.

Yva-selostuksessa on asianmukaisesti arvioitu vaikutuksia suhteessa eri tasoilla arvotettuihin kulttuuriympäristöihin. Vaihtoehtojen VEC ja VED:n vaikutusten arvioinnin yhteydessä on tuotu esiin asemakaava 12046, joka koskee merialuetta hankkeen pohjoispuolella. Kaavassa on suojelumerkintä W/s: ”Historiallisen sairaalakokonaisuuden maisemaan liittyvä vesialue. Alueella ei saa tehdä toimenpiteitä, jotka vaarantavat sen maisemahistoriallisen ja kaupunkikuvallisten arvojen säilymisen.” Kaupunginmuseo pitää tärkeänä, että asemakaavallinen suojelu tuodaan esiin myös Lapinlahden puiston osalta ja että selostusta täydennetään Lapinlahden sairaala-alueen 6.7.2012 voimaan tulleen asemakaavan 12046 määräyksillä puiston suojelusta.

Hankevaihtoehdon VEA riskit Lapinlahden puistossa ympäristövaikutusten näkökulmasta todetaan liittyvän tunnelin suuaukon yhteensovittamiseen Lapinlahdenpuiston luontoarvojen kanssa. Kaupunginmuseo korostaa, että selostuksessa tulisi samaan tapaan mainita myös puisto- ja kulttuurihistorialliset arvot ja niihin liittyvät yhteensovittamisen riskit.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa selvitetty vaikutukset maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriympäristöön:

Vaihtoehtoista VEA, VEC ja VED kohdistuu vaikutuksia kulttuuriympäristöön ja lähimaisemaan. Länsisataman alueella vaikutukset ovat kaikissa em. vaihtoehtoissa samat. Länsisataman laiturien laajennusten vaikutukset maisemakuvaan on todettu olevan vähäisiä.

05.01.2024

RKY-2009 kohde, Lapinlahden puisto on suojeltu asemakaavalla historiallisesti ja puutarhakulttuurin kannalta sekä maisemakuvultaan ja kasvillisuudeltaan arvokkaana (2012). Lapinlahdenpuiston RKY-alue ulottuu Ilmarisen taloon pohjoispuolelle asti. Tälle alueelle kohdistuu eniten vaikutuksia hankevaihtoehdossa VEA, jossa tunnelirakenne sijoittuu osaltaan puiston kaavoittamattomaan osaan. Puiston kaavoittamattoman alueen puustoa joudutaan kaatamaan tunnelirakenteen tieltä. Tunnelin suuaukko sijoittuu Ilmarisen talon pohjoispuolelle hautausmaan huoltoalueen ja talon sekä Lapinlahdenpuiston väliin. Tunnelin rakentamisen aikaiset vaikutukset ulottuvat tunnelin työmaa-alueen laajuuden vuoksi myös puiston puolelle, josta puita joudutaan kaatamaan. Ympäristörakenteita joudutaan uusimaan kaavoittamattomalla alueella, ja selostuksen mukaan asemakaavassa puistoksi määritellyllä alueella joudutaan kaatamaan alustavan tiedon mukaan noin 20 puuta. Tunneli tuottaa puistoon ja sen reunaan uusia rakenteita: tunnelin suuaukko, meluntorjunnan rakenteet ja mahdolliset muurirakenteet. Selostuksessa todetaan myös, että alue on herkkä muutoksille. VEA:n rakentamisen aikainen vaikutus arvioidaan Lapinlahden puiston osalta suuren negatiiviseksi. Tällä tarkoitetaan, että muutos näkyy maisemassa laajalle alueella ja / tai vaikuttaa muutoin oleellisella tavalla maiseman tai kulttuuriympäristön kannalta tärkeiden ominaispiirteiden säilymisen mahdollisuuksiin heikentävästi. Muutoksen myötä maiseman luonteeseen kohdistuu muutoksia osittain. Alueen käyttö ei muutu, mutta kokemus alueesta muuttuu kielteisesti. Myönteistä tässä vaihtoehdossa selostuksen mukaan on, että puistoon sopimaton rakenne, kaukolämpöputkipari, voidaan kaivaa maan alle piiloon. Betonikannen päälle voidaan tehdä istutuksia. Tämän vuoksi vaihtoehdon toteuttamisen aiheuttama vaikutus on arvioitu vuosikymmenien kuluttua vähäisen negatiiviseksi. Tunnelilinjaus kulkee Hietalahden kautta aina Mechelininkadun itäpuolelle ja ortodoksisen hautausmaan alitse kohti Länsiväylää. Kaupunginmuseo näkee rakentamisaikaisena riskinä myös hautamuistomerkkien ja hautausmaan rakennusten ja rakenteiden mahdollisen vaurioitumisen tunnelin räjäytystyön seurauksena.

Puistoon on suunnitteilla pyöräilybaana ja kevyenliikenteen väylä, jonka linjaus edellyttää puiston puiden kaatamista. Tällä hankkeella on niin ikään suuri vaikutus puiston historiallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Kaupunginmuseo tuo esiin, ettei voimassa olevassa Lapinlahden sairaala-alueen asemakaavassa ei ole varausta baanalle. Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan uusi pyöräliikenteen väylä tulisi linjata siten, etteivät historiallisesti ja puutarhakulttuurin kannalta sekä maisemakuvultaan ja kasvillisuudeltaan arvokkaan puiston arvot heikkene.

Vaihtoehdossa VEC maanalainen tunneli ulottuu pidemmälle länteen. Lapinlahdenpuiston alueeseen kohdistuu vaikutuksia länsipuolella, asemakaavassa suojellun Morsian niemen ja Sulhanen saaren lähellä.

05.01.2024

Lapinlahden sairaala-alueen niemen länsi- ja pohjoispuolinen merialue on asemakaavassa suojeltu historiallisen sairaalakokonaisuuden maisemaan liittyvänä vesialueena, jolle ei saa tehdä toimenpiteitä, jotka vaarantavat sen maisemahistoriallisten ja kaupunkikuvallisten arvojen säilymisen. Alueelle kohdistuu täyttöjä, jos vaihtoehdon mukainen rantaraitin siirto toteutetaan. Lapinlahden puiston reunaan sijoittuu pienialaisesti hankkeen rakenteita. Selostuksessa arvioidaan, että mahdollisesti poistettavan puun määrä jää vähäisemmäksi kuin VEA-vaihtoehdossa. VEC- ja VED-vaihtoehdoissa joudutaan lisäksi rakentamaan tunnelien maanpäällisen ilmanvaihtorakenteen yhteyteen palo- ja pelastustiet. Kaukolämpöputkipari on näissä vaihtoehdoissa mahdollista kaivaa maan alle lyhyeltä matkalta, joten siitä osa jäisi edelleen puistossa näkyville.

Morsiamen niemen kohdalla Länsiväylän pohjoispuolinen virkistysreitti linjataan uudelleen ja puustoa joudutaan kaatamaan rakenteiden alta. Myös vähäisiä meritäyttöjä tarvitaan virkistysreitille. VEC-vaihtoehdossa on mahdollista liittää betonikannelle tehtävät istutukset osaksi Lapinlahdenpuistoa. Rakentamisen aikainen vaikutus maisemaan ja kulttuuriympäristöön on kohtalaisen negatiivinen, ja toiminnan aikainen vaikutus on arvioitu vähäisen negatiiviseksi.

Vaihtoehdossa VED ei kohdistu vaikutuksia Lapinlahdenpuiston RKY-alueeseen. Morsian niemen osalta muutoksia tulisi virkistysreitin siirron ja puiden kaatamisen takia. Myös merenpuoleista pengertä on tarvetta leventää, kuten vaihtoehdossa VEC. VED:n vaikutus kulttuuriympäristöön ja maisemaan on arvioitu rakentamisen ja toiminnan aikana vähäisen negatiiviseksi.

Selostuksessa todetaan, että vaikutusten merkittävyyttä voidaan vähentää suunnittelemalla ja toteuttamalla rakenteet laatutasoltaan ja ilmeeltään kaupunkikuvaan sopivasti ja sijoittamalla rakenteen huolellisesti osaksi kaupunkirakennetta. Hyvällä suunnittelulla on selostuksen mukaan mahdollista säilyttää puistoalueen merkittäviä puita ja kasvillisuusryhmiä. Samalla voidaan luoda puistoalueelle sopivaa uutta reuna-aluetta.

Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan selostuksessa on tuotu pääsääntöisesti hyvin esille eri vaihtoehtojen tuottamia vaikutuksia arvokaisiin kulttuuriympäristöihin ja maisemaan. Lähtökohtaisesti kulttuuriympäristöjen eri arvotustasot on esitetty hyvin. Hankealueen maanpäällisiä osia koskevat voimassa olevat asemakaavat ovat suunnittelun lähtökohtia arvioitaessa olennaisia. Kaupunginmuseo pitää tärkeänä, että selostusta täydennetään Lapinlahden sairaala-alueen 6.7.2012 voimaan tulleen asemakaavan 12046 määräyksillä puiston suojelusta. Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa Helsingin Länsisa-

Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

7 (8)

05.01.2024

taman laajennuksen ja satamatunnelin ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta.

Lisätiedot

Sari Saresto, kulttuuriympäristöpäällikkö, puhelin: 09 310 36483
sari.saresto(a)hel.fi

Kulttuuriympäristöpäällikkö

Helsingin kaupunki
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

8 (8)

05.01.2024

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.